

УДК 811.111'373.611-115

Світлана МИШКО

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ПЕРЕКЛАДІВ СТУДЕНТІВ

У статті розглядаються проблеми оцінювання перекладів студентів вищих навчальних закладів. Автор аналізує різні методи оцінювання перекладів і приходить до висновку, що найкращі результати можуть бути досягнуті шляхом інтеграції навчання перекладу та його оцінювання.

Ключові слова: оцінювання, надійність, діагностичний тест, підсумковий тест, описове пояснення, самооцінювання, компетентність перекладача.

Теоретичні та методологічні аспекти навчання перекладу відображені у працях відомих науковців, однак одним із спірних питань в процесі викладання перекладу, до вирішення якого немас єдиного підходу та не розроблені єдині критерії, є його оцінювання. Дослідники, які займаються проблемами оцінювання перекладу вважають, що вже саме визначення оцінювання перекладу (“translation evaluation”, “translation criticism”, “translation assessment” та “translation quality assessment”) викликає певні труднощі [7, с. 42–62]. У зв’язку з цим ми підтримуємо думку В. В. Коптілова, що мова, насамперед, відображає об’єктивний стан того чи іншого явища, процесу, дії утворенням та закріпленням за словами нових понять, які в подальшому набувають специфічних, власне термінологічних, характеристик для їх описування [1, с. 16–24]. Більшість дослідників теорії та практики перекладу вважають оцінювання перекладів суб’єктивним і визнають той факт, що об’єктивне оцінювання перекладів студентів є надзвичайно складним [9, с. 326–344].

Слід відмітити, що у теоретичних дослідженнях, присвячених проблемам оцінювання компетентності студентів-перекладачів, основна увага приділяється оцінюванню студентів викладачем, а питання самооцінювання та оцінювання сокурсниками розроблено недостатньо. Метою нашого дослідження є визначення найбільш ефективних методів оцінювання в процесі викладання перекладу.

Незважаючи на те, що викладачі вузів є висококваліфікованими спеціалістами в галузі іноземних мов та теорії та практики перекладу, вони не завжди інформують студентів щодо критеріїв оцінювання перекладів до іспитів і недостатньо

уваги приділяють диференціації критерійв оцінювання в процесі навчання та під час проведення іспиту.

На думку Ф. Фарахзад, двома основними критеріями при оцінюванні кожної одиниці перекладу (вона пропонує вважати одиницею перекладу речення) є:

– точність, тобто переклад має точно передавати інформацію, та

– відповідність, тобто речення мають бути правильними по структурі [4].

Не можемо погодитися з її твердженням, що переклади, які передають основне значення іншомовного тексту, але не звучать на мові перекладу, вважаються виконаними наполовину, тоді як неточні переклади не заслуговують ніякої оцінки, адже навіть ці неточні переклади є результатом певної роботи студента, і вони мають бути також оцінені.

Саме результати оцінювання студентів-перекладачів дають можливість студентам порівняти свої знання з іншими студентами, викладачам – оцінити ефективність своєї роботи і необхідність внесення певних змін до програм по завершенню курсу. Особливу увагу слід приділяти чіткому визначенням цілей курсу, так як при цьому визначаються вміння та навички, які має отримати студент по завершенню курсу та які мають бути оцінені. В залежності від кількості годин на вивчення дисципліни та рівня підготовки студентів, можна, наприклад, визначити такі цілі для студентів факультету «Туризм»:

– оволодіння основними принципами та лексичним запасом, необхідним для перекладу літератури з проблем туризму з іноземної на українську мову;

– уміння вести та перекладати ділову документацію, пов'язану з туристичним бізнесом;

– уміння складати та перекладати інформацію рекламного характеру українською та іноземною мовами.

В основному, при навчанні перекладу основна увага приділяється індивідуальній роботі з студентами. Викладачі виділяють наступні недоліки при роботі групами:

а) не всі студенти працюють рівноцінно, і сильні студенти виконують менше, ніж могли б;

б) рівень шуму в аудиторії більший;

в) результати роботи окремих студентів важче оцінити.

Але цих недоліків можна уникнути, якщо ретельно спланувати групову роботу студентів, поділивши її на певні етапи – підготовку, безпосередньо групову роботу і оцінювання. Що стосується підготовки, то можливі два варіанти – викладач пояснює студентам (наприклад, особливості перекладу певних лексических одиниць) або дає їм завдання самим дослідити певні мовні явища. На другому етапі студенти мають застосувати отриману інформацію в межах групи. Їм даються конкретні індивідуальні завдання, які вони мають і можуть виконати лише при груповій роботі. Мета даного виду роботи в тому, що окремі завдання студентів не можуть бути виконані без участі інших членів даної групи. І саме за результатами роботи у групі проводиться індивідуальне оцінювання студентів.

Навіть у досвідчених викладачів виникають певні труднощі при оцінюванні роботи студентів по закінченню курсу. Якщо вся група показує погані результати, то слід переоцінити поставлені цілі цілого курсу. Викладачі розуміють, що тільки спрямована на студента, творча та гнучка система навчання може мотивувати студентів до навчання. Вони також визнають необхідність адаптації методів оцінювання до змін у навчальних програмах та методиці викладання.

Одним із методів оцінювання, який вважається достатньо об'єктивним, є тестування. Метою першого тесту, який ми проводимо із студентами – перекладачами є визначення рівня володіння вміннями та навичками перекладу після закінчення середньої школи. Викладачі, які складають дані тести, мають добре знати програмні вимоги з іноземних мов середньої школи та відповідного вищого навчального закладу. За результатами даного тесту студенти підрозділяються на групи та вносяться певні зміни до навчальних програм.

Протягом семестру проводяться діагностичні тести, які допомагають виявити слабкі місця у знаннях студентів та скоректувати процес навчання. Так, наприклад, якщо при тестуванні студента на початку семестру виявлені проблеми з перекладом певних граматичних конструкцій, і вони знову повторилися при повторному тестуванні, то слід індивідуально попрацювати із студентом для допомоги йому у оволодінні необхідними навичками. Однак, працюючи над перекладом граматичних конструкцій, основну увагу слід звернути на передачу змісту тексту шляхом використання граматичних конструкцій мови перекладу [6].

У процесі навчання перекладу студентам можуть бути запропоновані наступні тестові завдання різного рівня складності:

– підібрати еквіваленти до термінів, які дані у довільному порядку;;

– прочитати речення та їх переклади, виправити помилки у перекладах;

– порівняти два переклади одного тексту, оцінити їх слабкі та сильні сторони.

У результаті тестування ми отримуємо кількісний результат ступеня компетентності студента у певній галузі знань. Тест (як письмовий, так і усний) складається із певної кількості завдань, правильні відповіді на які підраховуються. Але викладач не має обмежуватись лише кількісним результатом. Викладач має проаналізувати неправильні відповіді, щоб з'ясувати, у скількох студентів вони повторюються, і чи свідчать вони про відсутність важливих для перекладу вмінь та навичок. Слід зауважити, що результати тесту з технічного перекладу більш достовірні, ніж з художнього перекладу, при якому одне й те ж слово може мати декілька синонімів. При оцінюванні перекладу слід враховувати, чи був студент попередньо повідомлений, для кого призначений переклад.

По закінченні курсу проводиться підсумковий тест, на підставі якого вирішується, чи студент оволодів матеріалом, чи йому слід повторити курс. Однак, якщо результати підсумкового тесту нижчі, ніж передбачалося викладачем, то це означає, що тестування протягом семестру було невірно сплановане і за його результатами не проводилась відповідна робота. Ми цілком погоджуємося з думкою Дж. Б. Хітона, що діагностичне тестування не має проводитись запізно, адже тоді буде занадто важко зняти напруженість у процесі навчання [5].

Достатньо новим способом оцінювання є оцінювання за допомогою портфоліо (portfolio assessment). Портфоліо – це файл, який студенти заповнюють протягом семестру або курсу і в якому обирають, які з виконаних завдань вони вважають за потрібне оцінити для підсумкової оцінки. Викладачі можуть визначити мінімальну кількість завдань на тиждень або на два тижні, які мають бути включені у портфоліо. Оцінювання за допомогою портфоліо займає багато часу у викладача, але його перевагою є те, що викладачі можуть регулярно спостерігати та оцінювати роботу

студентів [8]. Слід зазначити, що портфоліо допомагає не тільки продемонструвати кінцевий результат навчання, але і виявляє, якими зусиллями з боку студента він був досягнутий. При оцінюванні за допомогою портфоліо ми вчимо студентів, як робити переклади правильно, а не просто констатуємо допущені помилки.

Викладачі курсу теорії і практики перекладу не часто звертаються до творчих робіт типу ессе. Студенти – перекладачі не пишуть про переклад в цілому, але їм можна дати певні завдання – наприклад, прокоментувати застосування певної теорії при перекладі текстів країнознавчого характеру. При аналізі недоліків перекладу студенти мають не тільки констатувати, але і пояснювати їх причину.

Так, наприклад, при роботі з лексикою, пов’язаною з проблемами туризму, викладач може дати таке завдання – поясніть відмінність при перекладі термінів ‘health tourism’ і ‘medical tourism’. Очевидно, що для правильної відповіді студенти мають знати предмет перекладу – історію розвитку туризму.

У теоретичних дослідженнях, присвячених оцінюванню перекладів студентів, основна увага приділяється його оцінювання викладачами, тобто виставленню певної оцінки. Ми поділяємо точку зору Дж. Кангелозі, відповідно якій оцінка має супроводжуватись описовими поясненнями, а саме:

– ваші помилки у перекладі пов’язані із неправильним вживанням прийменників, повторіть даний граматичний матеріал перед виправленням помилок;

– подумайте, кому призначений переклад, перш ніж почнете перекладати;

– у вашому перекладі дуже багато граматичних помилок, щоб я зміг його оцінити;

– вважаю, що ви дійсно відчули, що хотів передати автор.

Однак, деякі студенти не можуть об’єктивно оцінити свої переклади та отримані оцінки. Після виконання завдання з перекладу їм можна запропонувати дати відповіді на запитання по самооцінюванню, а саме:

– я зрозумів текст при першому читанні (так, ні)

– мені прийшлося користуватись словником (часто, рідко, не користувався)

– мені прийшлося звертатись до довідкової літератури (часто, рідко, не звертався)

— я відчуваю, що мій переклад відповідає тому, що хотів передати автор (так, ні)

— у мене не виникало складнощів при перекладі (так, ні).

Після відповідей на поставлені викладачем запитання, студенти вже частково отримують інформацію про рівень своєї підготовки як перекладача [2].

Цікавою, на нашу думку, є схема оцінювання перекладів, розроблена Дж. Сайнз, яка складається з таких етапів:

1) Студенти отримують спеціальні таблиці для виправлення помилок, які поділені на 3 частини – помилки, можливе виправлення та тип помилки. Студенти записують слово, фразу або речення, при перекладі яких допущені помилки і пропонують новий варіант. Найважчим для них є визначення типів помилок.

2) Студентам пропонується самим оцінити свій переклад та аргументувати виставлену оцінку [8]

Ми вважаємо, що викладачам слід приділити велику увагу проведенню роботи по оцінюванню студентами перекладів своїх сокурсників. Першим етапом може бути порівняння із своїм перекладом, виявлення відмінностей та неточностей у перекладі. Ми підтримуємо думку, що студенти мають спочатку працювати з тими сокурсниками, з якими вони почувають себе зручно, а після цього перейти до оцінювання перекладів інших студентів [3].

Викладачам слід пам'ятати, що процес навчання студентів перекладу – це не процес підготовки до оцінювання, а процес оволодіння вміннями та навичками перекладу для майбутньої роботи, і найкращі результати можуть бути досягнуті шляхом інтеграції навчання перекладу та його оцінювання, при чому ці результати показують не лише рівень знань студентів, а, насамперед, ефективність роботи викладача.

Велике значення має зв'язок вищих навчальних закладів з майбутніми роботодавцями, адже інформація щодо якості перекладацької роботи випускників допомагає зробити певні висновки та внести зміни як у процес викладання, так і безпосередньо у навчальні програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коптілов В.В. Першотвір і переклад. Роздуми і спостереження. – К. : Дніпро, 1972. – 215 с.

2. Cangelosi J. Classroom Management: Strategies. Gaining and Maintaining Students' Cooperation. 4th ed. – USA : John Wiley&Sons, 2000. – 567 p.
3. Carol Ann Goff-Kfouri. Testing and Evaluation in the Translation Classroom. – <http://accurapid.com/journal>.
4. Farahzad F. Testing Achievement in Translation Classes. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Co, 1992. – 786 p.
5. Heaton, J. B. Classroom Testing. – New York : Longman, 1990. – 561 p.
6. Larson M.L. Meaning – Based Translation: A Guide to Cross – Language Equivalence. – New York and London : University Press of America, 1984. – 637 p.
7. Nicholson N.S. Translation and Interpretation. – Applied Linguistics and Related Disciplines Annual Review of Applied Linguistics, 1995. – P. 42–62.
8. Sainz J. Student-Centered Correction of Translations. Amsterdam / Philadelphia :John Benjamins Publishing Co, 1992. – 354 p.
9. Williams M. The Application of Argumentation Theory to Translation Quality Assessment. Meta, XLVI, 201, P. 326–344.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2011

С.Мышко

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНИВАНИЯ ПЕРЕВОДОВ СТУДЕНТОВ

В статье рассматриваются проблемы оценивания переводов студентов высших учебных заведений. Автор анализирует различные методы оценивания переводов и приходит к выводу, что наилучшие результаты могут быть достигнуты путем интеграции обучения переводу и его оценивания.

Ключевые слова: оценивание, надежность, диагностический тест, описательное объяснение, самооценивание, компетентность переводчика.

S.MYSHKO

SOME PROBLEMS OF STUDENTS TRANSLATIONS

The article deals with the problems of university students translations evaluation. The author analyses different methods of evaluation and comes to the conclusion that the best results could be achieved through the integration of translation teaching and assessment.

Key words: evaluation, reliability, diagnostic test, summative test, descriptive comment, self-evaluation, translator competence.